

ABD BAĞLAMINDA TÜRK ÇOCUKLARINA TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ ÖĞRETİMİ

DERİN DÜŞÜNME, ETKİLİ YÖNTEMLER VE SINIF UYGULAMALARI

Dr. Müge Olğun Baytaş

Eğitim Uzmanı

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

Hızlı Karar Ver!

**Türkçe öğretmek mi daha zor,
Türkçeyi yaşatmak mı?**

**Çocuklar Türkçeyi neden
konuşmaz?**

**Ben school'da arkadaşlarımla
oyun oynadım.**

Benim hikayem:

- Sınıfta başlayan bir yolculuk
- Türkiye'den ABD'ye uzanan bir deneyim
- ABD'de sınıf gözlemleri ve öğretmen eğitimi çalışmaları
- Türkiye'ye dönüş: yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi
- Bugün: yükseköğretimde eğitimcilerin eğitimi

Ana dil neden bu kadar önemli?

- Ana dil sadece iletişim aracı değil → kimlik, aidiyet ve düşünme biçimi
- Dil, sosyal bir araçtır.
- Çocuk, ihtiyaç duyduğu için konuşur.
- Çocukların kendini ifade etmesi, duygularını anlaması ana dil üzerinden gelişir.
- Ana dil güçlü olmazsa:
  - kimlik karmaşası
  - aidiyet eksikliği
  - aileyle iletişim zayıflığı ortaya çıkabilir.

Yurt Dışındaki Çocukların Karşılaştığı Sorunlar

- Evde Türkçe, okulda başka dil → ikili dil baskısı
- Zamanla:
  - Türkçe kelime dağarcığı daralıyor.
  - Çocuklar Türkçe konuşmaktan kaçınabiliyor.
- Aileler çoğu zaman:
  - sistemli bir dil öğretimi yapamıyor.
  - sadece “konuşarak öğrenir” diye düşünüyor.

Dil Gelişimi = Çok Katmanlı Bir Süreç

Dil gelişimi sadece konuşma değildir:

- anlama (receptive language)
- ifade etme (expressive language)
- sosyal iletişim
- çocuk konuşmadan önce çok uzun süre dili anlar.
- “Konuşmuyor” ≠ “bilmiyor”

Ailelerin Rolü (En Kritik Alan)

- Dil eğitiminin temeli evde atılır
- Ama:
  - sadece “Türkçe konuş” demek yetmez.
  - bilinçli ve planlı destek gerekir.

Öneriler:

- Evde tutarlı dil kullanımı
- Türkçe kitaplar
- hikâye anlatımı
- birlikte etkinlikler
  -

Eğitim Kurumlarının Rolü

- Hafta sonu okulları / dernekler önemli ama:
  - genelde yetersiz saat
  - pedagojik yaklaşım eksikliği

Problem:

- Ezbere dayalı öğretim → çocukları uzaklaştırıyor

Olması gereken:

- oyun temelli
- iletişim odaklı
- kültürle bağlantılı öğretim

Sorunu Yeniden Tanımlamak:

- Problem: çocuk öğrenmiyor değil
- Problem: ortam uygun değil

“Çocuk hazır ama sistem hazır değil.”

Eğitim Kurumu Ne Olmalı?

- Dil öğreten yer değil.
- Dil kullanılan sosyal alan.
- Çocuk iki dile maruz kalıyor → bu yeterli değil!
- Baskın dil (İngilizce vb.) Türkçeyi bastırıyor.

Dil kaybı (language attrition)

Okul = mini dil ekosistemi

Dil Kullanım Alanı Yaratmak

- sınıf içi Türkçe konuşma alanları
- grup çalışmaları
- arkadaş etkileşimi

Dil bireysel değil sosyal gelişir.

Akran etkisini kullanmak:

- küçük grup aktiviteleri
- eşli çalışmalar
- birlikte üretim

Akranlar akranlardan öğrenir.

Pasif → Aktif Dönüşüm

- “anlıyor ama konuşmuyor” çocuklar için:
  - açık uçlu sorular
  - seçim hakkı
  - tekrar fırsatı

Dil üretim fırsatı yoksa dil gelişmez.

Hikaye ve Anlam

- hikaye anlatımı
- dramatizasyon
- kendi hikayesini yazma

dil = anlam kurma

Translanguaging Alanları

- iki dili birlikte kullanma
- karışık dil üretimi serbest

yasaklamak yerine yönlendirmek

Kültürün Gnlkleřmesi:

- yemek günü
- müzik
- oyunlar
- bayramlar

kültür = deneyim

GÖSTER & ANLAT

‘Yanında bir şey getir ve anlat.’

Bu bir oyuncak olabilir, bir kitap olabilir, bir yemek olabilir.

Örnek:

Bir çocuk oyuncağını gösteriyor:

‘Bu benim car... arabam... kırmızı... hızlı...’

Burada ne yapıyoruz?

düzeltilmiyoruz
genişletiyoruz:

‘Evet, bu senin kırmızı araban. Çok hızlı görünüyor. Nerede kullanıyorsun?’

Bu aktivite:

Kelime öğrenmesini sağlar.

Özgüveni artırır.

Konuşma motivasyonunu yükseltir.

3 RESİM, 1 HİKAYE

Ekrana 3 resim koyun:
bir park
bir çocuk
bir top

Sonra sorun:
‘Bu çocuk ne yapıyor?’

Çocuklar şöyle der:
'park... oynuyor... top...'

Sen genişlet:
'Evet, çocuk parkta top oynuyor. Kiminle oynuyor olabilir?'

Bu aktivite:
Cümle kurdurur.
Hayal gücünü genişletir.
Dili doğal ortamda geliştirir.

CHAT OYUNU

Chat'i çok aktif kullanın.

‘Bugün ne yaptın? 1 kelime yaz’

Cevaplar gelir:

okul

oyun

yemek

Sonra:

‘Şimdi bunu cümle yapalım’

Bu aktivite:

Pasif çocuğu bile dahil eder.

yazı + konuşmayı bağlar.

YARATICI DRAMA - ROL OYNAMA

Mini senaryolar verin:

‘Sen markettesin’

‘Sen öğretmensin’

Çocuk:

‘Ben elma istiyorum’

‘Bu ne?’

Ne sağlar?:

Gerçek hayat dili

İletişim

Spontane konuşma

DİJİTAL HİKAYE

“Çocuklardan şunu isteyin:
‘3 foto + ses kaydı yap’

Konu:
benim günüm
benim ailem

Bu aktivite ile:
üretim
dil + teknoloji birleşimi

Aileyi dahil etmek:

- aile hikayeleri
- evden materyal
- ortak etkinlikler
- “Tek doğru yöntem yok”
  - farklı stratejiler mümkün
  - en iyi yöntem = aileye uyan yöntem
- Pasif maruziyet (TV, tablet):
  - yeterli değil
  - hatta sınırlayıcı olabilir
- Hangi modeli seçersen seç → tutarlılık şart

Okul tek başına yetmez.

Alternatif:

dil = zamanla ilişkilendirme (örneğin. hafta sonu Türkçe)

dil = mekânla ilişkilendirme (evde Türkçe, dışarıda başka dil)

OPOL (One Parent One Language) her ebeveyn sabit bir dil

Sosyal Baęlamın Rolü

Dil: sosyal bir araçtır

çocuk: ihtiyaç duyduğu için konuşur

dil gelişimi = sosyal ihtiyaç + bağ kurma

dil = iletişim ihtiyacı

sadece öğretim değil, ilişki pratiği

Dijital Destek

- kısa videolar
- çocukların kendi içerik üretmesi
- ses kayıtları

dil = üretim

Esnek Program Tasarımı

- seviyeye göre değil → deneyime göre
- sabit müfredat yerine uyarlanabilir içerik

Tek tip çocuk yok.

Kod karıştırma (code-switching) = Problem değil

Örnek:

“Mama, I will drink su”

Bu hata değil!

- İki sistemi aktif kullanma becerisi

Zamanla:

- ayrışma gelişir
- çocuk bağlama göre dil seçer
- karışım = eksiklik değil, strateji

Öğretmen Rolü

- anlatan değil
- kolaylaştıran

Değerlendirme Nasıl Olmalı?

Süreç değerlendirmesi:

- katılım
- iletişim
- üretim

En Kritik Deęişim

Türkçe = ders → Türkçe = deneyim

Dil → konuşma + üretim

Kültür → yaşantı

Topluluk → akran + aile

Teşekkürler!

Email: mugeolgun0@gmail.com